

Міждисциплінарна методологія, по-перше, призводить до розвитку “прикордонних” і (або) комплексних областей в науці, в межах яких дослідницькі засоби окремих дисциплін є більш ефективними. По-друге, міждисциплінарна методологія, має і протилежну тенденцію до диференціації і спеціалізації наук, однак, потребує узагальнення, систематизації і узгодження окремих результатів дослідницької діяльності. Третя особливість міждисциплінарної методології міститься у тому, що вона припускає переніс засобів дослідження з однієї наукової дисципліни в іншу, за умови подібності досліджуваних предметних областей. Міждисциплінарна методологія представляє собою найвищу форму інтеграційної тенденції в сучасній економічних науці, завдяки якій можливе не тільки дослідження еволюції концепції самоорганізації, а й її подальше удосконалення.

Висновки. Сьогодні, як ніколи, вкрай необхідно постає проблема вибору та застосування сучасного методичного інструментарію для побудови механізмів управління які б забезпечували ефективне функціонування економічних систем через процеси самоорганізації. Тому зусилля науковців повинні бути спрямовані на дослідження цих процесів і вдосконалення теоретико-прикладної основи самоорганізації економічних систем з використанням міждисциплінарної методології.

Література

1. Башнянин Г. І. Ефективність капіталізації і лібералізації економічних систем в умовах ринкової транзиції : методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г. І. Башнянин, Ю. І. Турянський. – Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2008. – 480 с.
2. Мельник Л. Г. Фундаментальные основы развития / Л. Г. Мельник. – Сумы : ИТД “Университетская книга”, 2003. – 288 с.
3. Мочерный С. Синергетический подход в экономическом исследовании / С. Мочерный // Экономика Украины. – 2001. – № 5. – С. 44–51.
4. Панасюк Б. Природные процессы и общество / Б. Панасюк // Экономика Украины. – 2003. – № 4. – С. 41–48; № 5. – С. 47–53.
5. Письмак В. П. Энергоимпульсная сущность экономического базиса общества (введение в теорию энергоимпульсного взаимодействия социально-экономических моделей) / В. П. Письмак. – Донецк : Донеччина, 2002. – 296 с.
6. Пригожин И. Порядок из хаоса : Новый диалог человека с природой / И. Пригожин, И. Стенгерс. – М. : Прогресс, 1986. – 431 с.
7. Тарасевич В. К стратегии универсумизации экономических преобразований / В. Тарасевич // Экономика Украины. – 2000. – № 11. – С. 46–53.
8. Тарасевич В. Н. Экономическая синергетика : концептуальные аспекты / В. Н. Тарасевич // Экономика і прогнозування. – 2002. – № 4. – С. 56–69.
9. Хакен Г. Информация и самоорганизация ; пер. с англ. / Г. Хакен. – М. : Мир, 1991. – 338 с.
10. Христиановский В. В. Современные подходы к управлению экономической системой на макроуровне / В. В. Христиановский, Т. В. Уманец // Вісник Хмельницького національного університету. (Сер. “Економічні науки”). – Т. 1. – 2009. – С. 44–47.
11. Чалий О. В. Синергетичні принципи освіти та науки / О. В. Чалий. – К. : АПН України, 2000. – 253 с.
12. Чистилин Д. Проблемы самоорганизации в переходной экономике / Д. Чистилин // Экономика Украины. – 2000. – № 3. – С. 56–62; № 4. – С. 49–54.
13. Чистилин Д. К вопросу теории общественного развития : аспект самоорганизации / Д. Чистилин // Экономика Украины. – 2002. – № 2. – С. 43–49; № 3. – С. 52–58.
14. Шевцова А. З. О синергетической методологии исследования экономических систем / А. З. Шевцова // Экономические проблемы и перспективы стабилизации экономики Украины : Сб. науч. тр. / НАН Украины. Ин-т экономики пром-ти. – Донецк, 2003. – С. 27–44.
15. <http://www.efmn.info/>.

УДК 330.322.1

В. О. ЗИКІНА

Класичний Приватний Університет

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Недоліки інноваційної системи, такі як відсутність стратегії інноваційної моделі розвитку, державний фінансовий аудит, недосконалість нормативно-правової бази регулювання інноваційної діяльності, неефективне використання фінансових та інноваційних ресурсів у науково-технічній політиці, призводять до розгляду надання фінансової підтримки суб'єктам інноваційної діяльності. Інноваційні проекти потребують певного розподілу обсягу фінансування, тому повинні підлягати обов'язковій державній експертизі для активізації інноваційної

діяльності, щоб задіяти певні економічні регулятори, що можуть стати базою реалізації напрямів державної підтримки інноваційної діяльності. Такі напрями запроваджують механізм створення розгалуженої корпоративної структури, яка здійснюватиме всебічне стимулювання і підтримки наукових досліджень та розробок.

The disadvantages of innovation system, such as lack of innovation strategy development model, the state financial audit, imperfect legal framework governing innovation activities, inefficient use of financial resources and innovation in science and technology policy, lead to consideration of providing financial support to the subjects of innovation activity. Innovative projects require a certain allocation of funding should therefore have mandatory state examination for promotion of innovative activities that involve certain economic regulators, which could become the basis of areas of government support for innovation. These lines introduce a branching mechanism of corporate structure, which carry the full encouragement and support research and development.

Актуальність вибору теми дослідження. Економіка України обтяжена інерцією попереднього екстенсивного розвитку. За оцінкою Світового економічного форуму, Україна посідає 77 місце за індексом конкурентоспроможного зростання або перспективної конкурентоспроможності серед 80 країн, щодо яких проводилися відповідні розрахунки. Разом з тим інтегральний індекс інноваційності економіки, який визначений за десятибальною системою і розраховується на підставі оцінки чотирьох складових (освіти, інновацій, інформаційної інфраструктури та інституційної основи), становить в Україні 5,7. Інноваційні процеси в Україні не набули достатніх масштабів і не стали суттєвим фактором зростання ВВП. Знижується інноваційна активність підприємств промисловості. Тому постає актуальним питанням у фінансовій підтримці інноваційної діяльності певним суб'єктам для виконання інноваційних проєктів.

Аналіз останніх досліджень. Широке коло питань, пов'язаних з дослідженням проблем інноваційної діяльності висвітили у працях такі науковці, як: О. Волков, А. Гречан, М. Денисенко, О. Кіктенко, В. Сидорук та ін., а державним регулюванням інноваційної діяльності широко досліджували такі науковці, як Лі Цзіньбо, О.О. Лапко, Г.І. Лазутін, Т.О. Франчук, М.В. Гаман. Незважаючи на велику кількість досліджень і публікацій щодо проблем інноваційної діяльності, її аспекти фінансової підтримки залишаються дискусійними.

Постановка завдання. Метою статті є визначення напрямків аналізу інноваційної діяльності підприємств з метою забезпечення проведеного збалансованих темпів інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні проголошений перехід української економіки до інноваційної моделі розвитку не забезпечується створенням єдиної системи за наявності всіх її інституційних, організаційних і нормативно-правових складових [4]. Впровадження новацій супроводжується ризиком їх неприйняття. Тому планування інноваційних процесів на підприємстві слід здійснювати на основі попередніх досліджень ринку. Існує залежність між здатністю підприємства реалізувати свою продукцію (послуги) і точністю врахування при їх створенні вимог ринку, тобто інноваційні зміни повинні відбуватись цілеспрямовано [6, с. 260].

Основними недоліками у формуванні національної інноваційної системи є:

1. Відсутність стратегії переходу України до інноваційної моделі розвитку, неналежне використання методів планування на всіх рівнях управління (системного аналізу, прогнозування, оптимізації, програмно-цільових методів управління), недостатній рівень інноваційної культури працівників органів державної влади.
2. Недосконалість нормативно-правової бази регулювання інноваційної діяльності, поширення практики ігнорування законодавства або зупинення дії статей законів, які стосуються фінансування та стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності.
3. Неefективність адміністративно-організаційної структури управління науково-технічною та інноваційною діяльністю [4].
4. Відсутність державного фінансового аудиту як складової системи державного фінансового контролю, яка б виключала дублювання контрольних функцій в органах виконавчої влади.
5. Недостатній рівень фінансового забезпечення реалізації державної науково-технічної та інноваційної політики.
6. Неefективне використання наявних фінансових та інвестиційних ресурсів для реалізації державної науково-технічної та інноваційної політики.
7. Невідповідність корпоративної структури, яка формується в Україні, вимогам інноваційного розвитку.
8. Повільне формування в Україні сучасного і масштабного ринку інноваційної продукції, інфраструктури інноваційної діяльності [4].

Загалом державне регулювання у сфері інвестування здійснюється з урахуванням економічних чинників, що вміщують елементи формування джерел інвестицій; методичне забезпечення державного регулювання інвестицій; формування джерел інвестицій; стимулювання залучення інвестиційних ресурсів і формування умов здійснення інвестування [8].

Реалізація середньострокових інноваційних пріоритетів регіонального рівня здійснюється на конкурсних засадах через регіональні інноваційні програми і інноваційні проєкти, інноваційні проєкти технологічних парків [2].

Джерелами інформації аналізу є законодавчі акти з інвестиційної діяльності, планування і фінансування капітальних вкладень та нової техніки, розробки проєктно-кошторисної документації, нормативно-планова документація, а також первинні документи, облікові реєстри і звітність з інвестиційної діяльності, виконання планів капітальних вкладень і введення в дію об'єктів і виробничих потужностей та інша фактографічна

інформація. Для цього необхідно використовувати вітчизняні й зарубіжні методики, враховуючи особливості України: рівень рентабельності; паралельне використання вільноконвертованої валюти і гривні; структурні зміни у ціноутворенні; затримання взаємних платежів; нестабільність поставок та ін. [7].

Результатом проведення експертно-аналітичних функцій аналізу суб'єктам інноваційної діяльності для виконання ними інноваційних проектів може бути надана фінансова підтримка шляхом:

- а) повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) за рахунок коштів Державного бюджету України;
- б) часткового (50 %) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) за рахунок коштів Державного бюджету України;
- в) повної чи часткової компенсації за рахунок Державного бюджету України;
- г) надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів;
- д) майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до закону "Про страхування" [1].

За даними Державного комітету статистики України, у 2007 році інноваційною діяльністю у промисловості займалося 1472 підприємства, або 14,2% загальної їх кількості.

Обсяг інноваційних витрат у звітному періоді склав 10,9 млрд грн, з них:

- 68,9 % було спрямовано на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення;
- 7,3 % – на виконання науково-дослідних розробок силами підприємств (внутрішні НДР);
- 1,8 % – на придбання результатів НДР інших організацій (зовнішні НДР), виконаних іншими організаціями для розробки нових або вдосконалених продуктів та процесів;
- 3,0 % – на придбання інших зовнішніх знань (нових технологій, у т.ч. виключних майнових прав власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки; комерційних таємниць; проектів; товарних знаків, придбаних у зв'язку з проведенням підприємством інновацій; інжинірингових, консалтингових послуг);
- 19,0 % – інші витрати [10].

Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості у фактичних цінах наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості [11]

	2000		2004		2005		2006		2007	
	Млн грн	Відсоток до загального обсягу	Млн грн	Відсоток до загального обсягу	Млн грн	Відсоток до загального обсягу	Млн грн	Відсоток до загального обсягу	Млн грн	Відсоток до загального обсягу
Всього у т. ч.	1757,1	100	4534,6	100	5751,6	100	6160	100	10850,9	100
а) бюджету	7,7	0,4	63,4	1,4	28,1	0,5	114,4	1,9	144,8	1,3
б) місцевих бюджетів	1,8	0,1	1,6	0,0	14,9	0,3	14,0	0,2	7,3	0,1
в) власні кошти	1399,3	79,6	3501,5	77,3	5045,4	87,8	5211,4	84,6	7999,6	73,7
г) коштів інвесторів:										
– власні	49,4	2,8	10,6	0,2	79,6	1,4	26,3	0,4	26,2	0,2
– іноземні	133,1	7,6	112,4	2,5	157,9	2,7	176,2	2,9	321,8	3,0
Інші джерела	165,8	9,5	845,1	18,6	425,7	7,4	617,7	10,0	2351,1	21,7

Інноваційні проекти, що інвестуються за рахунок Державного бюджету України або місцевих бюджетів, а також проекти, замовниками яких є органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, підлягають обов'язковій державній експертизі відповідно до законодавства. Інноваційні проекти, що інвестуються за рахунок інших джерел, підлягають обов'язковій державній експертизі з питань додержання екологічних, містобудівних та санітарно-гігієнічних вимог. У разі необхідності експертиза окремих інноваційних проектів, що мають важливе народногосподарське значення, може здійснюватися за рішенням Кабінету Міністрів України [3].

Для активізації інноваційної діяльності Україні передусім слід задіяти широкий спектр економічних регуляторів – податкових, кредитно-фінансових тощо. Мається на увазі система податків, їхні ставки та пільги; порядок та норми амортизаційних відрахувань; система фінансування, кредитування й ціноутворення; фінансові дотації, субсидії, бюджетні позики; антимонопольні заходи; система експертизи, контролю інвестицій; приватизація державної власності тощо [5, с. 520]. Саме така політика має на меті розвиток необхідних галузей

економіки України та доцільне фінансування інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Для цього потрібно досліджувати світові тенденції, які спостерігаються в процесі розробки інноваційних ідей. Як свідчить досвід економічно розвинутих країн, національна влада повинна запроваджувати механізми створення розгалуженої корпоративної структури, яка здійснюватиме всебічне стимулювання і підтримку наукових досліджень та розробок шляхом їхньої комерціалізації [9, с. 34].

У світовій практиці підтримки інноваційної діяльності вироблено значну кількість інструментів, за допомогою яких держава реалізує необхідні функції у цій сфері. Серед них можна виділити декілька варіантів напрямів (рис. 1):

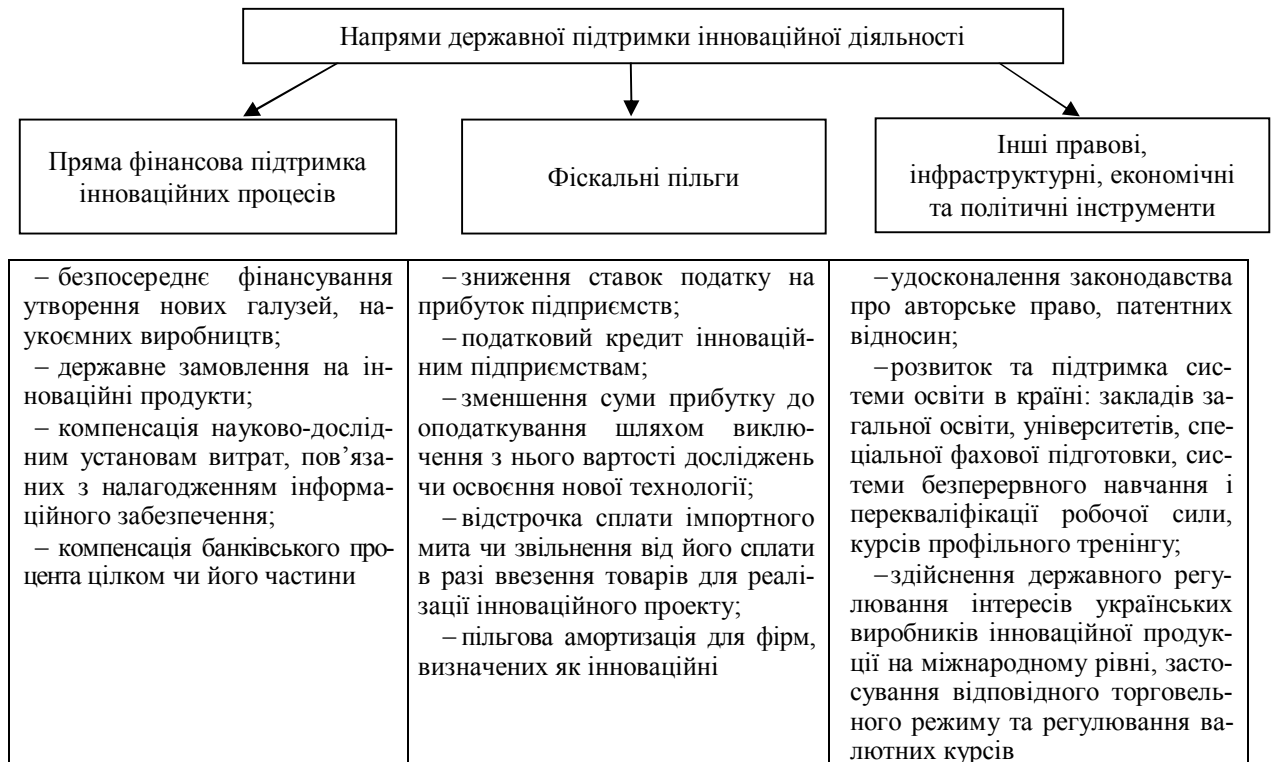

Рис. 1. Державна підтримка інноваційної діяльності за напрямками [13]

Нинішню ситуацію, що склалася в економіці України, відрізняє той факт, що за наявності в країні значних фундаментальних і технологічних наробітків, відбувається зниження активності інноваційної діяльності, пов'язаної передусім із браком власних коштів у підприємств і обмеженістю бюджетного фінансування. Вирішення наявної на сьогодні проблеми збільшення обсягів вітчизняного виробництва можна зумовити двома чинниками: збільшенням купівельної спроможності підприємств і населення і зростанням конкурентоспроможності товарів вітчизняного виробника на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Інноваційний шлях розвитку економіки якраз і забезпечує цю конкурентоспроможність шляхом постійного оновлення технологій, товарів і послуг різноманітного призначення, стабілізацією і розширенням ринків збуту, ефективним використанням науково-технічного потенціалу і стимулюванням його зростання. В активізації інноваційної діяльності дуже зацікавлений підприємець, адже це випуск нових і конкурентоздатних видів товарів, який дає йому гарантований прибуток, швидке повернення вкладених коштів, накопичення вільного капіталу і можливість його вкладення у розширення виробництва; працівник, адже це – нові робочі місця, гарантована і своєчасно виплата заробітної плати; споживач – він отримує доступ до нових видів товарів із кращими споживачькими якостями; і нарешті – держава, оскільки розвиток інноваційної діяльності це збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів, надходження до держави іноземного капіталу у вигляді прямих інвестицій [12].

Висновки і подальші перспективи розвитку. Узагальнюючи вищесказане, виділимо основні стримуючі фактори інноваційного розвитку промислових підприємств: низький рівень державного фінансування інноваційного розвитку та недостатність власних коштів підприємств; низька інвестиційна активність вітчизняних, зарубіжних інвесторів; недосконалість податкового законодавства; відсутність мотивації вітчизняних підприємств до впровадження НДДКР та реалізації їх результатів; послаблення взаємозв'язків науки та виробництва.

Організаційно-економічний механізм реалізації управління інноваційної діяльності дасть змогу:

- структурної перебудови економіки, прогнози та пріоритети;
- розвиток науково-технічного потенціалу та формування інноваційної інфраструктури;
- стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання;
- розвитку фінансової підтримки інноваційної діяльності;

- розвитку ринку наукоємної продукції та послуг;
- розвитку інноваційної культури, формування системи генерації та поширення знань, підготовка кадрів високої кваліфікації, вдосконалення системи, форм і методів освіти та професійної підготовки;
- система правової охорони та використання інтелектуальної власності.

Тому, активізація інноваційного розвитку підприємств повинна бути пов'язана, по-перше, з оновленням основних виробничих фондів, які мають стати головним джерелом збільшення обсягів виробництва та створення умов для виготовлення вітчизняної продукції на рівні кращих світових зразків. По-друге, розвиток інноваційної діяльності має бути органічно пов'язаним з ресурсозбереженням і приводити до суттєвого зменшення витрат матеріалів на одиницю продукції. По-третє, виходячи з сучасних умов, інноваційний розвиток, повинен мати соціальну спрямованість, де саме людина, якість та безпека її життя матимуть забезпечити пріоритети інноваційного розвитку. Таким чином, головною метою інноваційного процесу в Україні є підвищення соціально-економічної ефективності виробничої сфери на базі системного удосконалення всіх елементів та матеріалізації наукових знань і підвищення соціального забезпечення.

Література

1. ЗУ “Про інноваційну діяльність”. ВВР, 2002, № 36. – С. 266.
2. ЗУ “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”. ВВР України, 2003, № 13. – С. 93.
3. Господарський кодекс України. Гл. 34. Правове регулювання інноваційної діяльності. Ст. 330. Державна експертиза інноваційних проектів. (ВВР), 2003, № 18, 19–20, 21–22. – С. 144).
4. Постанова ВРУ “Про Рекомендації парламентських слухань на тему : “Національна інноваційна система України : проблеми формування та реалізації” (ВВР України, 2007, № 46. – С. 525).
5. Економіка та організація інноваційної діяльності : підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан ; за ред. О. І. Волкова та М. П. Денисенка. – К. : Професіонал, 2004. – 960 с.
6. Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посібник / М. А. Йохна, В. В. Стадник. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2005. – 400 с.
7. Савченко В. Я. Аудит : навч. посібник / В. Я. Савченко. – К. : КНЕУ. 2002. – 322 с.
8. Кукарських А. Л. Аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств України / А. Л. Кукарських // Маркетинг у ХХІ столітті 2008. Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених “Маркетинг у ХХІ столітті”, секція “Механізми управління інноваціями”. – Донецьк, ДонНТУ – 2008. – С. 88–91.
9. Кіктенко О. В. Механізми державного регулювання інноваційного розвитку національної економіки України / О. В. Кіктенко // Фондовий ринок. – 2007. – № 5. – С. 32–36.
10. Державне агентство України з інвестицій та інновацій [Електронний ресурс]. – [http : // www.in.gov.ua/index.php?get=211](http://www.in.gov.ua/index.php?get=211)
11. Державне агентство України з інвестицій та інновацій [Електронний ресурс]. Проект Стратегії інноваційного розвитку України на 2009–2018 роки та на період до 2039 року. – [http : // www.in.gov.ua/files/content/strat_razvut.pdf](http://www.in.gov.ua/files/content/strat_razvut.pdf)
12. Беліков О. Інвестування в інноваційну діяльність. Проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / О. Беліков // Юридичний журнал. – 2008. – № 9. – [http : // www.justinian.com.ua/article.php?id=3025](http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3025).
13. Поліщук Н. В. Державна підтримка активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва [Електронний ресурс] / Н. В. Поліщук // Інвестиції та інновації в економіці. – [http : // www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Vchtei/2009_2/NV-2009-V2_37.pdf](http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Vchtei/2009_2/NV-2009-V2_37.pdf).

УДК 658.012

Я. Н. КРЫЛЬ

Донецкая национальная академия строительства и архитектуры, г. Макеевка

МОДЕЛЬ ПОДДЕРЖКИ ЭКОНОМИЧЕСКИ БЕЗОПАСНОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Розглянуто проблеми економічної безпеки, встановлені основні теоретичні підходи до категорії економічна безпека; розкрито поняття “Система економічної безпеки”, її зміст і суть.

The problems of economic security are considered, the basic theoretical approaches to the explanation of economic security are defined; a concept “system of economic security” and its essence is exposed.

Защита от нежелательных влияний, внешних и внутренних воздействий была, и будет оставаться естественной потребностью любого предприятия. До недавнего времени проблемой экономической безопасности интересовались управленческие структуры западных стран, для Украины это совсем новая категория